

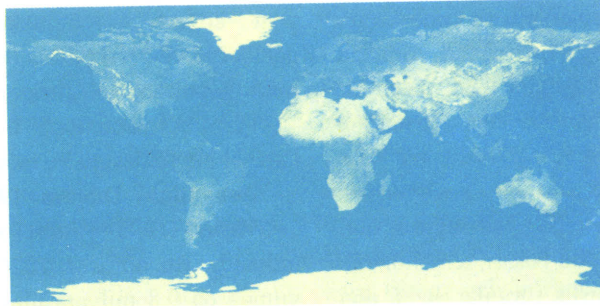
1996 DÜNYA SAĞLIK RAPORU*

Dünya Sağlık Durumu

Yakın bir zamana kadar bulaşıcı hastalıkları kontrol altına almak için yapılan mücadelenin başarılı olduğu görülüyordu. Çiçek hastalığı yok edilmiş, diğer hastalıkların yarım düzinesinin de eradikasyonu ve eliminasyonu hedeflenmişti. Aşılar, dünyadaki her on çocuktan sekizini altı öldürücü hastalığa karşı koruyabiliyordu. Antimikrobik ilaçlar sayısız enfeksiyonu baskılamakta oldukça etkindiler. Ancak, bu iyimser tablonun karşısında her yıl milyonlarca kişinin ölümü duruyordu. Bulaşıcı hastalıklar dünyada ölüm nedenleri arasında başı çekmektedir. Her yıl çoğu çocuk olmak üzere 17 milyon insan bulaşıcı hastalıklar nedeniyle yaşamlarını yitirmektedir. 5.72 milyar insanın yarıya yakını birçok epidemik hastalığın tehdidi altında yaşamaktadır.

Tamamlanmaktan öte, bulaşıcı hastalıklarla mücadele, giderek zorlaşmaktadır. Baskılandığı düşünülen tüberküloz ve sıtma gibi hastalıklar ise yinelenen felaketler olarak üstümüze çökmektedir. Kolera ve sarı humma gibi hastalıklar da daha önce bunlardan kurtulmuş, güvenli sayılan bölgelerde ortaya çıkmaktadır. Bulaşıcı hastalıkların bir kısmı bugün ilaçlara karşı o kadar dayanıklıdır ki, neredeyse tedavi edilemez duruma gelmiştir. Buna ek olarak, hiçbir aşısı veya tedavisi bulunmayan ebola gibi yeni ve öldürücü hastalıklar da dünyanın birçok bölgesinde görülmeye başlamıştır. Aynı zamanda, hepatit virüsü ve diğer bulaşıcı ajanlar da çeşitli tipde kanserin gelişimine neden olmaktadır.

Bu durum, sonuçları itibarıyla, bulaşıcı hastalıklardan korunabilir bir tek güvenli ülke bırakmamış, dolayısıyla global bir krize yol açmıştır. Birçok ülkenin sosyo-ekonomik gelişimi bu hastalıkların yayılımı nedeniyle kesintiye uğramakta, insan sağlığını korumak konusunda son yıllarda ulaşılan başarıların neredeyse tamamı risk altına girmektedir.

Kontrol İçin Mücadele:

Bulaşıcı hastalıkların bir kısmı (hepatit veya HIV /AIDS gibi) tropik bölgelerden dünyanın diğer kesimlerine doğru yayılmaktadır. Bu yayılma doğrudan insanların arası ilişkilerle olabildiği

gibi, yiyecek veya su gibi dolaylı araçlarla böcekler tarafından veya daha karmaşık yollarla da geçebilmektedir. Bugün tüm dünyada benzer durumlar söz konusudur.

Birkaç örnek, insan sağlığı ve gelişimi üzerinde bulaşıcı hastalıkların yarattığı riski göstermektedir:

- **Sıtma:** Taşıyıcı kaynaklı hastalıkların en kötüsüdür. Halen yılda 500 milyon insanı yakalamakta ve bunlardan iki milyonunu öldürmektedir.
- **Akut alt solunum yolları enfeksiyonu:** Yılda yaklaşık dört milyon çocuk bu hastalıklardan ölmektedir. Tüberküloz, insandan insana bulaşmakta ve yılda 3 milyon insanın ölümüne neden olmaktadır.
- **Diyare:** Özellikle kirli sulardan bulaşan bu hastalık yılda ortalama 3 milyon küçük çocuğun yaşamına mal olmaktadır.
- **AIDS:** Başlıca bulaşma yöntemi cinsel ilişki olan AIDS'e bugüne kadar 24 milyon yetişkinin yakalandığı tahmin edilmektedir. Bunlardan en az 4 milyonu ise ölmüştür. Cinsel yolla bulaşan hastalıklar kapsamında 1995 yılında 350 milyondan fazla vakaya rastlanmıştır.
- **Viral Hepatit;** global bir sağlık konusu olarak hızla yayılmaktadır. En az 350 milyon insan, kronik hepatit B virüsü taşıyıcısıdır; 100 milyona yakın insan ise hepatit C virüsü taşımaktadır. Bu kişilerin dörtte birine yakını bu virüslere bağlı karaciğer hastalıkları nedeniyle ölmektedir. Hepatit E virüsü akut hepatitin en önemli nedenlerinden biridir.
- **Virüsler (Hepatit B ve C gibi), Bakteriler ve Parazitlerden Kaynaklanan Bazı Kanser Türleri:** DSÖ tüm yeni kanser vakalarının %15'inin bunlarla bağlantılı olan bulaşıcı hastalıkların önlenmesi yoluyla korunulabi-

leceğini tahmin ediyor. Kanser bir bütün olarak, dünyanın birçok yerinde ölüme yol açan ikinci büyük etmen konumundadır. 1995 yılında 10 milyon yeni vaka saptanmıştır.

Zincirleri Kırmak:

1996 Dünya Sağlık Raporu, hastalıkların bulaşma yolları üzerinde odaklanarak, varolan duruma bir açıklık getirmeye, ayrıca bu hastalıkların önlenmesi veya kontrolü için gerekli olan müdahaleleri tanımlamaya çalışıyor. Hastalıkların bulaşma yolunu bir yerinden engellemek olasıdır. Hastalıkların büyük bir kısmı son yıllarda ya ortadan kaldırılmış ya da tamamen kontrol altına alınabilmiştir. Örneğin Polyomiyelit ve Gine Kurdu hastalığı yüzyılın sonuna doğru tamamen ortadan kaldırılabilmiştir. Lepra, toplum sağlığını tehdit eden bir hastalık olmaktan çıkmıştır. Ancak bir hastalığın yokedilmesi oldukça zor bir görevdir, sadece bir kere tamamlanabilmiştir. 1977 yılında son bir çiçek vakası bildirildikten sonra 1980 yılında çiçek hastalığının tüm dünyada sona erdiği belirtilmiştir. Bu başarı, temel olarak son yıllarda ortaya çıkan kimi lojistik sorunlar ile bir dizi vaka ve gelişme, insan-kaynaklı ve doğal nedenlerden ötürü tekrarlanamamış, yakın zamanda tekrar ortaya çıkmıştır. Bazı hastalıkların yayılması yoksullukla bağlantılı iken, bazılarının yayılması ise ekonomik refahla ilişkilidir.

Başarının Önündeki Engeller:

Yoksulluk, birçok insanın gündelik yaşamına bulaşıcı hastalıkların girmesinin başlıca nedenidir. Bir milyardan fazla insan aşırı yoksulluk koşulları altında yaşamaktadır; dünya nüfusunun yarısından fazlası ise en temel ilaçlara ulaşma olanağından yoksundur.

Nüfusun hızla artması ve hızlı kentleşme, insanların birçoğunu temiz su ve havaya ulaşamayan aşırı kalabalık kentlerde ve hijyenik olmayan koşullarda yaşamaya mahkum etmektedir.

Milyonlarca insanın iç savaş, doğal afetler ve benzeri nedenlerle mülteci olarak veya yersiz-yurtsuzlaştığı için göç etmesi de bulaşıcı hastalıkların yayılmasına katkıda bulunmaktadır.

Halen birçok ülkeyi etkisi altında tutan ekonomik ve toplumsal krizin sonucu olarak, hastalığa karşı korunmayı sağlayan sağlık sistemleri tamamen çökmüş veya hiç kurulamamıştır. Sonuç ise, bir zamanlar kontrol altında tutulabilen hastalıkların yeniden ortaya çıkmasıdır. Bu hastalıklar yüzünden kuvvetsiz kalan bazı toplumlar ayakları üzerinde duramamaktadır.

Uluslararası hava taşımacılığının, turizmin ve ticaretin gelişmesi de hastalık etkeni organizmaların bir kıtadan diğerine rahatlıkla taşınabilmesine neden olmaktadır. Bulaşıcı hastalıkların ortaya çıkması ise ticaret ve turizm üzerinde ciddi ekonomik tehditler oluşturmaktadır. Kimi ülkeler enfeksiyonun yoğun olduğu bölgelerden gelen

turistlere meşru olmayan kısıtlamalar getirmekte, kimileri ise kendi sınırları içinde varolan bulaşıcı hastalıkları saklamaya kalkmaktadır. Sonuçta, bulaşıcı hastalıkların denetimine ilişkin parçalanma ve koordinasyon yetersizliğiyle birlikte bilginin doğru akışının sağlanamaması gündeme gelmektedir.

Dünyada gıda maddelerinin ticaretindeki değişiklikler de bulaşıcı hastalıkların yayılması için yeni kanallar açmaktadır. Bunlar; yiyecek stoklarının gemilere yüklenmesi, gıda üretimi, depolanması ve pazarlanmasında yeni yöntemler ve gıda alışkanlıklarındaki değişikliklerdir.

İklim değişikliklerinin etkisiyle de bazı hastalıklar yeni coğrafi bölgelere yayılmaktadır. Mikroplar gelişmeye ve çevreye adapte olmaya devam etmekte, anti-mikrobik direnç gelişmektedir.

Tüm bu nedenlerle bulaşıcı hastalıkların kontrolü küresel bir yaklaşımı ve mücadeleyi gerektirmektedir.

Dünyadaki Durum: 1995

Nüfus: 1995 yılının ortasında dünya nüfusu 5.72 milyardı. Bu nüfusun 2020 yılında 7.9 milyar ve 2050 yılında da 9.8 milyara ulaşması beklenmektedir. 2050'li yıllarda bugün toplam nüfusu 589 milyon olan az gelişmiş ülkelerin nüfusunun 1.7 milyara çıkacağı tahmin ediliyor. Dünya nüfusunun % 80'inin gelişmekte olan ülkelerde yaşadığı ve özellikle bu ülkelerde nüfusun hızla arttığı ve sürdürülebilir bir ekonomik kalkınmanın çok zor sağlandığı düşünülürse, görünür gelecekte hastalıkların en ağır sonuçlarına da bu ülkelerin katlanmak zorunda kalacağı daha açık bir biçimde ortaya çıkmaktadır.

Kentleşme: 1995 yılında yaklaşık 2.6 milyar insan, başka bir deyişle dünya nüfusunun % 45'i kentlerde yaşıyordu. Bugün yaklaşık 200 milyon insan, nüfusu 10 milyonu geçen kentlerde yaşamaktadır, 20 yıl içinde bu nüfusun 450 milyona ulaşması bekleniyor. Bu artışın hemen hepsi özellikle gelişmekte olan ülkelerde olmakta ve buralarda güvenli ve temiz içme suyu, sağlık teşkilatı ve sıvı- katı atık sistemlerinden yoksun olarak yaşamaya devam etmektedirler.

Doğurganlık: Kadınlar artık daha az bebek sahibi olmaya başladılar; 1970 yılında ortalama 4.7 iken, bu oran 1980'de 3.7'ye , 1990'da 3.2'ye ve şimdi 3'e düştü. Bu noktada kontraseptif kullanımı temel faktör olarak görünüyor. 1995 yılında sanayileşmiş dünyada 16 milyon, çok az gelişmiş ülkelerde ise 25 milyon ve diğerlerinde 98 milyon olmak üzere yaklaşık 140 milyon çocuk dünyaya geldi.

Yaşam Beklentisi: Küresel olarak, 1995'teki ortalama yaşam beklentisi doğumdan itibaren 65 yıldan fazlaydı. Bu rakam 1985'ten itibaren üç yıl artmıştı. Az gelişmiş ülkelerle sanayileşmiş ülkeler arasındaki yaşam beklentisi farklılıkları 1955'te 25 yıl iken 1995'te 13.3'e kadar geriledi. Ancak çok az gelişmiş ülkelerle diğer gelişmekte

olan ülkeler arasındaki farklılık ise aynı süre içinde 7 yıldan 11 yıla kadar yükseldi.

Ölüm Oranları: 1995 yılında yaklaşık 52 milyon insan öldü. Bu rakam, 35 yıl önce neyse bugün de o, ancak bu süre içinde dünya nüfusu ikiye katlandı. Gelişmekte olan ülkelerdeki ölüm oranları, özellikle genç nüfus içindeki ölüm oranlarının düşüşüne bağlı olarak keskin bir düşüş gösterdi ve 1960'ta binde yirmi iken 1995'te binde dokuza düştü. Çok az gelişmiş ülkeler ise ölüm oranlarındaki düşüş konusunda diğer gelişmekte olan ülkelerin 25 yıl gerisinde kaldı. Oranın en yüksek olduğu yer ise Afrika.

Çocuk Ölümleri: Tanımlandığı şekliyle 5 yaşına kadar ölüm olasılığında 1995 yılı dünya ortalaması her 1000 canlı doğumdan 81.7'siydi. Sanayileşmiş dünyada 8.5, gelişmekte olan ülkelerde 90.6 ve çok az gelişmiş olanlarda ise 155.5. Gelişmekte olan ülkelerdeki bu ölümlerin 11 milyondan fazlası ise %25'i aşılı önlenebilir olmak üzere bulaşıcı hastalıklardan dolayı meydana geliyordu.

Yeni Hastalıklar

Yeni ortaya çıkan bulaşıcı hastalıklar ya son yirmi yılda dünya nüfusunu etkilemiş ya da yakın gelecekte etkilemeye başlayacak olan hastalıklardır. Terim, hem yeni görülen hem de yeni coğrafi bölgelere sıçrayan bulaşıcı hastalıklar anlamında kullanılır. Ayrıca daha önce kemoterapi veya antibiyotiklerle kolaylıkla önlenebildiği halde, sonradan bunlara karşı antimikrobik direnç kazanmış hastalıkları tanımlamak için de kullanılır.

Yeni hastalıkların en çarpıcı örneği, insanda bağışıklık yetmezliği yapan virüsün(HIV) neden olduğu ve 15 yıl öncesine kadar bilinmeyen bir hastalık olan AIDS'tir. 2000 yılına doğru yaklaşık 26.6 milyon yetişkinin HIV/AIDS'li olarak yaşayacağı tahmin edilmektedir.

Bir diğer ölümcül hastalık da ilk olarak 1976 yılında Zaire ve Sudan'da görülen ve daha sonra Afrika, Asya, Latin Amerika ve Amerika Birleşik Devletleri'ne yayılan Ebola'dır. Zaire'de birkaç kez ortaya çıktıktan sonra, son olarak 1995 yılında hastalığa yakalananların %80'inin ölümüne neden olmuştur.

Amerika Birleşik Devletleri ise yakın zamanlarda yeniden hortlayan ve yakalananların yaklaşık %50'sini öldüren hantavirüs pulmoner sendromuyla tekrar yüzyüze kaldı. Kriptosporidyum veya E. koli O157:H7 gibi yeni organizmaların neden olduğu gıda ve sudan kaynaklı bulaşıcı hastalık salgınları gelişmekte olanları olduğu kadar sanayileşmiş ülkeleri de vuruyor. 1992'de ilk olarak Hindistan'ın güneydoğusunda ortaya çıkan koleranın tamamen yeni bir türü O139 o zamandan beri Hindistan'ın diğer bölgelerine ve Güney-Doğu Asya'ya doğru yayılımını sürdürüyor.

Son yirmi yılda 30 yeni hastalık ortaya çıkmasına rağmen hala bu hastalıkları kurutmak ya da denetim altına

almak için ne siyasi irade ne de gerekli olan sistemleri geliştirecek ve destekleyecek kaynaklar yeterli. Hiç şüphe yok ki, bugün bilinmeyen ancak yarının AIDS'i olmaya hazır birçok potansiyel hastalık gölgelerin içinden bize doğru ilerliyor.

Antimikrobik Direnç

Son on yılda hastalıkların antimikrobiklere karşı direnci inanılmayacak kadar hızlı bir biçimde gelişiyor; tüberküloz, sıtma, kolera, dizanteri ve zatürrie gibi hastalıklar kontrol altına alınamıyor. Sonuç olarak bulaşıcı hastalıklara tutulmuş olan insanların hastalık süresi uzuyor, ölüm riski artıyor ve salgının yayılması hızlanıyor.

Direnç gösteren organizmaların önünde hiçbir doğal engel yok. Uluslararası hava taşımacılığı sayesinde bir yerleşimden diğerine kolaylıkla aktarılabilir. Direnç yayıldıkça ilaçların etkinliği azalıyor; az miktarda yeni ilaç bulunduğu için de bulaşma ve kontrolü arasındaki uçurum genişliyor. Sıtma vakasında ise tehlike iki katına çıkıyor; bir taraftan sıtma parazitleri antimikrobik ilaçlara karşı direnç geliştirirken, diğer taraftan da sıtma taşıyıcı sivrisinekler böcek öldürücülere karşı dirençli hale geliyorlar. Sıtma ilacına karşı direnç dünyanın her tarafında çok hızlı bir yayılma gösteriyor.

Dirençli tüberküloz basili de hızla yayılmaktadır; ABD'de birçok ilaca dirençli tüberküloz basilinin oluşturduğu tüberküloz çok tehlikeli bir noktadadır. Çocuklarda en fazla ölüme neden olan pnomoniye oluşturan mikroorganizmalar da ilaçlara direnç geliştirmektedirler. Aynı durum, gıda kaynaklı enfeksiyonların başlıcalarından olan salmonella ve hastanede yatan hastalarda bir dizi komplikasyona neden olan enterococci bakterileri için de sözkonusu. Hastane enfeksiyonları dünya çapında bir problem olma özelliğini koruyor ve sadece Amerika Birleşik Devletleri'nde yılda ortalama 70.000 hastanın ölümüne neden oluyor.

Kişiden Kişiyeye Bulaşma

Özellikle kentlerdeki nüfus artışı, uluslararası hava trafiği, sürekli göç ve mülteci akışının sonucu insanlar tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar birbirlerine yakınlaştılar. İnsandan insana bulaşma başlıca yol olmakta ve hastalıklar hızla yayılmaktadır; sadece insandan insana değil, bir kıtadan diğerine hava ile, damlacık yayılımı ile, seksüel yolla, kan trasfüzyonu veya doğrudan temasla geçmektedirler.

Çocuklarda hava ve damlacık yoluyla bulaşan hastalıklar; akut solunum yolu enfeksiyonları, özellikle pnomoni, influenza, kabakulak, boğmaca, meningococcal menenjit ve difteridir; bunlar yılda en az dört milyon çocuğun ölümüne neden olmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde çocuklarda doğrudan temas yoluyla geçen hastalıklar poliomiyelit ve körlüğe neden olan trahomdur. Yetişkinler arasında ise hava kaynaklı hastalıkların

başında gelen tüberküloz her yıl üç milyon kişinin ölümüne neden olmakta ve dokuz milyon kişiyi de enfekte etmektedir. Ayrıca 1995'te ölen 1 milyon HIV pozitif insanın üçte birinin de tüberkülozdan öldüğü tahmin ediliyor. Cüzzam ise az gelişmiş ülkelerde yılda 1.8 milyon insanı etkisi altına alıyor olmasına rağmen, hızla yok ediliyor ve halk sağlığı problemi olmaktan çıkıyor.

Cinsel yolla bulaşan hastalıklar arasında AIDS/HIV en kötücül olanı olma özelliğini koruyor. Bugün yaklaşık on milyon insanın AIDS'in etkisi altında olduğu tahmin ediliyor. HIV virüsüne ek olarak, 1995 yılında 333 milyon insan, cinsel yolla bulaşan başka hastalıklardan etkilenmiştir.

Kanla bulaşan hastalıklar arasında ise en yaygın olanı hepatittir. Yılda 3 milyondan fazla insan hepatit B'ye yakalandığı gibi, 350 milyon civarında insanda ise kronik-leşmiş durumda olduğundan, karaciğer sirozu ve kanseri nedeniyle ciddi hastalıklar ve ölüm tehlikesiyle karşı karşıyadır. Buna ek olarak, 100 milyon civarında insan ise kronik olarak hepatit C virüsünün etkisi altındadır. Ancak, hepatit B'nin tersine, hepatit C virüsü için herhangi bir aşı bulunmamaktadır.

Gıda, Su ve Toprak Kaynaklı Hastalıklar

Dünya nüfusunun neredeyse yarısı yetersiz veya temiz olmayan sudan kaynaklı hastalıklardan etkilenmiş durumdadır; ve bu hastalıkların tehlikesi altındadır, bunlardan diyare en çok öldürücü olanıdır. Bu hastalıklar, 1995 yılında %80'ini beş yaşın altında çocukların oluşturduğu üç milyon kişinin hayatına mal oldu. Tifo, yılda 16 milyon kişiyi yakalıyor ve bunların %80'i Asyalı olmak üzere 600.000'inin ölümüne neden oluyor. Kolera ve dizanteri salgınlarında yılda yaklaşık 120.000 kişi kolereden ölüyor. Afrika'da 79 milyon insan kolera tehlikesi altında yaşamlarını sürdürmeye çalışıyor. Tüm dünyada, 40 milyon insanda trematode bağırsak enfeksiyonları var.

Ancak, dracunluasis (gine kurdu hastalığı) gelecek birkaç yıl içinde yok edilebilir; 1986 yılındaki 3.5 milyon vakaya oranla 1995 yılında 122.000 vaka rapor edilmiştir.

Gıdalardan kaynaklanan hastalıklar ise dünyada çok yaygın bir biçimde görülüyor, ABD'de yılda 6.5 milyondan 80 milyona kadar değişiyor. Dünya çapında en çok gözlenen gıda kaynaklı bakteriler ise salmonella, campylobakter, E. koli ve listeria. Ayrıca gıda kaynaklı hepatit A virüsüne de tüm dünyada çok sık rastlanıyor.

Toprak kaynaklı hastalıklar ise yılda birkaç milyon kişiyi etkilemeye devam ediyor, bağırsak kurdu enfeksiyonları da bunlardan en yaygın olarak görülenidir. Bunların en ölümcülleri yılda ortalama 450.000 yeni doğmuş bebeğin ve çocuk doğurma yaşındaki 50.000 annenin ölümüne neden olan tetanozdur.

Böcek Kaynaklı Hastalıklar

Hastalık taşıyan böceklerin arasında sivrisinekler, her yıl yüz milyonlarca insanın yakalandığı ve birkaç milyon insanın öldüğü sıtma, dang ve sarı humma bulaşıcı hastalıkların temel taşıyıcısı konumundadırlar. Sivrisinekler aynı zamanda lenfatik filariasis ve japon ensefalitinin de taşıyıcısıdır. Diğer böcek türleri de çeşitli hastalıkları taşırlar. Örneğin 55 milyon insan çeçe sineği tarafından taşınan uyku hastalığı riski altında yaşamaktadır. 350 milyon kişi tatarcık tarafından yayılan leismaniasis tehlikesi altındadır. Latin Amerika'daki yüz milyon insanı tehdit eden chagas hastalığı ise tahtakuruları tarafından taşınmaktadır.

Sıtma 91 ülkede yaygın olup, dünya nüfusunun %40'ını risk altında bırakmaktadır. Yüz milyonlarca insanın sağlığı ve çalışma kapasitesini zayıflatmakta olup, yoksullukla yakından ilgilidir, toplumsal ve ekonomik gelişmeyi de önlemektedir. Her yıl %90'ı Afrika'da olmak üzere yaklaşık 500 milyon sıtma vakası görülmekte ve bir yılda sıtmaya yakalananlardan 2.7 milyonu ölmektedir.

Dang ise sivrisineklerin taşıdığı dünyadaki en tehlikeli hastalıklardan biridir, 2.5 milyar insan bu enfeksiyonun riski altında yaşamakta ve her yıl yüzün üstünde ülkede 20 milyon vaka tesbit edilmekte; onbeş yıldır en az 14 ülkeyi etkilemektedir. 1995 yılında, son yılların en büyük dang salgını Latin Amerika ve Karayipler'de olmuş, 200.000'den fazla dang humması ve 600.000'den fazla dang hemarogik hummasına neden olmuştur.

Dünyadaki büyük ülkelerden birçoğu, özellikle Amerika'da olmak üzere dünyanın başlıca büyük şehirlerinde, aedes aegypti sivrisineğinin buralarda son zamanlarda yaygınlaşmış olmasından dolayı taşıdığı sarı humma hastalığının yayılma hızı artmıştır.

Onchocherciasis ise Afrika'da 17.6 milyon, Orta ve Güney Asya'da ise görece daha az bir sayıda insanı etkisi altına almaktadır. Latin Amerika'da en az 16 milyon insan chagas hastalığına yakalanmıştır. Veba, azalmış da olsa, Afrika, Asya ve Amerika'daki insanları öldürmeye devam etmektedir.

Hayvanlardan Bulaşan Hastalıklar

Yılda 60.000 kişinin ölümüne neden olan kuduz, hayvanlardan insanlara bulaşan en ciddi hastalık olma özelliğini korumaktadır. Yılda yaklaşık on milyon insan kuduz olduğundan şüphelenen veya gerçekten kuduz olan hayvanlar tarafından ısırıldıkları için tedavi olmaktadır. Köpek kuduzu en az 87 ülkede 2.4 milyar insanı tehdit altında bırakmaktadır. İnsanlarda, inek, koyun, keçi ve domuz gibi çiftlik hayvanlarından geçen brucella tipi bakterilerin neden olduğu enfeksiyonlar en az 86 ülkede bildirilmiştir.

*Dünya Sağlık Örgütü'nün 1996 Dünya Sağlık Raporu'dan çevrilmiştir.